

	МЕМОРІАЛЬНА ПОЛІТИКА ЄС ТА ДЕРЖАВ ЄВРОПИ
	Ступінь вищої освіти – другий (магістерський) Освітньо-професійна програма: «Політологія» Курс навчання: 1, семестр 2 Кількість кредитів: 3, 90 годин 16 лекцій, 14 семінарів Мова викладання: українська Місце: Французький б-р, 24/26, за розкладом Консультації: Французький б-р, 24/26, к. 35, щотижнево за розкладом

СИЛАБУС

Викладач:	доктор політ. наук, професор Коч Світлана Вадимівна
Кафедра:	політології
Контактна інформація:	svkoch@onu.edu.ua

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі студентами буде здійснюватися через вказаний E-mail та очні зустрічі на консультаціях.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Меморіальна політика ЄС та держав Європи» включена до переліку вибіркових освітніх компонентів для другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 052 – «Політологія».

Метою курсу є формування у слухачів уявлення про механізми соціально-політичного конструювання минулого в інтересах сучасного; аналіз меморіальної політики як системи цілеспрямованих дій органів державної влади, партій, громадських організацій, окремих осіб з управління суспільною пам'яттю, свідомістю, поведінкою, створення меморіальної стратегії в інтересах стабілізації політичної системи.

Завданням курсу є: ознайомлення студентів із політикою пам'яті, як технологією мобілізації політичної підтримки, легітимації політичних рішень, конструювання ідентичностей; показати як відбувається процес політичного використання минулого в інтересах сучасності та в процесах моделювання майбутнього; надати навички порівняльного символічного аналізу меморіальних політик країн ЄС; продемонструвати механізми конструювання та деконструкції національних стратегій та історичних політик; ознайомити студентів із технологіями комеморації; вивчення соціальної ролі колективної пам'яті; знайомство із практиками комеморації, як засобу інтерпретації минулого та технології закріплення національного наративу.

Предметом вивчення є феномен політики пам'яті та історичної політики як сукупність механізмів, процедур та форм взаємодії суб'єктів політичного процесу, спрямованих на управління колективною поведінкою.

СТРУКТУРА КУРСУ

Тема	Результати навчання	Завдання
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ПОЛІТИКИ ПАМ'ЯТІ		
ТЕМА 1. Історія наукового аналізу соціально-політичних функцій колективної пам'яті	Пам'ять як об'єкт аналізу. Міждисциплінарний підхід. Зародження аналізу про роль пам'яті в процесі розвитку людини та суспільства. Пам'ять та пригадування у античних філософів. Феномен групової пам'яті. Пам'ять в процесі формування свідомості, соціальна пам'ять та соціальні межі пам'яті, місця пам'яті, культурна пам'ять, семіотичний аналіз пам'яті, або пам'ять як знак. Феноменологічний підхід до соціальної пам'яті. Поняття «меморіального повороту» у зарубіжній історіографії 1980-х років: причини поширення досліджень пам'яті. Етапи розвитку досліджень пам'яті за кордоном. Етапи вивчення історичної пам'яті в Україні від 1991 року до теперішнього часу.	Питання, ІНДЗ реферативні роботи
ТЕМА 2. Колективна пам'ять та ідентичність.	Соціальна пам'ять. Функції пам'ятів культурі. Три категорії пам'яті. Процес запам'ятовування та процес забування. пам'ять-звичай. Феномен історичної амнезії. Просторово-часові межі пам'яті. Поняття «соціальна інформація», «традиція», «колективна свідомість». Пам'ять як інформація. Соціологічна концепція минулого. Відтворюючий характер соціальної пам'яті: пам'ять як інструмент соціальної адаптації. Актуальний «образ минулого». Структури колективної пам'яті. «Гаряча та холодна» пам'ять. Феномен «дрейф пам'яті»; Канонізація та типологізація меморіальних об'єктів. Принципи дослідження соціальної пам'яті: монізм, історизм, реалізм. Соціальне реконструювання минулого.	Питання, ІНДЗ реферативні роботи
ТЕМА 3. Історична та культурна пам'ять: формування, функції та варіативність меморіальних культур	Історична свідомість. Пам'ять поколінь. Пам'ять в писемних та безписемних культурах. Етнічна версія історії. Культурна та комунікативна пам'ять. Поняття «меморіальна культура». Історія і пам'ять: проблема взаємозв'язків. Проблеми співвідношення пам'яті та історії як двох способів фіксації минулого. Причини конфліктності історії та пам'яті. Структура історичної пам'яті. Культурно семіотичний підхід до аналізу культурної пам'яті. Феномени історичної амнезії та витіснення. Вивчення пам'яті Процес політизації історії. Локальна історія: варіативність меморіальних культур. Пам'ять свідків. Літописи. Мемуари. Усна історія. Методологічні та психологічні пастки усної історії. Вплив травми на спогади. Регіональні версії історії. Етнічна історія. Місця пам'яті. Локальна пам'ять та локальна ідентичності. Корпоративна	Питання, ІНДЗ реферативні роботи

	ідентичність. Релігійна ідентичність в традиційних та сучасних суспільствах. Корпоративні релігії	
ТЕМА 4. Знаково-символічна репрезентація меморіальної культури. Місця пам'яті.	Міфологізація минулого. Роль звичаю та обряду в процесі відтворення культури. Традиція та ритуал. Семантична функція комунікації. Меморіальна функція культури. Традиція, як форма руху соціальної інформації. Феномен політичних традицій. Символізація соціального простору та відносин. Семіотичний аналіз етикетних форм публічної поведінки. Ритуал в соціальних процесах. Іконографічні образи регіонів та країн. Семіотичний аналіз повсякденних практик в форматі культурних стереотипів. Символічне освоєння місцевого простору	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ПОЛІТИЧНА ІНСТРУМЕНТАЛІЗАЦІЯ ПАМ'ЯТІ		
ТЕМА 5. Історична політика та національна історія: конструювання змісту.	Поняття «публічної історії», «політичної історії», «історичної політики», «національної історії». Ідеологічна та політична інструменталізація історії. Поняття «негативного минулого». Проблема «долання минулого» Маргіналізація пам'яті. Концепт національної культури. Створення семіотичної матриці нації. Рівні політизації історії: індивідуальний та груповий. Вторинний код культурних символів. Природа політичної символіки. Створення офіційного історичного дискурсу. Критерії селективного процесу: домінуюча система цінностей і норм, соціальне, політичне та економічне становище спільноти. Роль історичного знання у розвитку національних ідеологій та становленні національних держав. Критична геополітика та основа для конструювання змістовних концептів простору. Механізми формування різних версій минулого в багатоскладовому суспільстві.	Питання, ІНДЗ реферативні роботи
ТЕМА 6. Методи історичної політики та політики пам'яті. Практика комеморації.	Конструювання історичної ідентичності як селективна діяльність. Обґрунтування «ефекту реальності минулого» – за способом вираження та міфологічності. Стандартизація історичної хронології. Створення стандартів історичного наративу. Система шкільної освіти: дискурсивні практики створення легітимного образу держави, суспільства, нації. Меморіалізація. Музей як публічний простір репрезентації минулого та конструювання ідентичності. Регулювання доступу до інформації. Символічна політика. Практика комеморації та формування меморіальної політичної культури. Війни пам'яті. Феномен комеморації. Проблема реконструкції взаємодії	Питання, ІНДЗ реферативні роботи

	минулого з сьогоденням. Пам'ять та контр-пам'ять. Символічні репресії. Латентна пам'ять. Технології забування – «витіснення пам'яті». Конструювання минулого. Практики «нагадування». Календар пам'ятних дат. Національні свята. Конфлікт історичних образів та історичних версій пам'яті. Особиста пам'ять проти публічної пам'яті. Топонімічна комеморація. Реконструктивна комеморація. Церемоніальні комеморативні заходи. «Війни пам'яті» та «конфлікти пам'яті» – аналіз зразків зі світової та української історії. Прецеденти примирення меморіальних конфліктів.	
ТЕМА 7. Політика пам'яті: концептуальне та інституціональне закріплення . Меморіальне право	Політичне використання історичного знання від давнини до сьогодення. Виникнення поняття «історична політика». Історія понять «політика пам'яті» та «історична політика». Історія як інструмент політичного менеджменту. Варіативність «подолання минулого» «пропрацювання минулого», «Політика покаяння». «Пакти про забуття». Інституалізація меморіальної політики. Меморіальне законодавство. Створення «офіційної версії пам'яті». Державні органи та структури діяльності яких спрямована на дослідження національної пам'яті та формування стратегій меморіальних політик. Поняття меморіальних законів. Символічні репресії. Історична пам'ять та історична політика в сучасній Україні.	Питання, ІНДЗ реферативні роботи
ТЕМА 8. Меморіальна політика в умовах формування постнаціональних просторів та ідентичностей. Меморіальна політика ЄС.	Національні та постнаціональні ідентичності: напрямки трансформації. Поняття «ефективне громадянства». Концепт нового соціального класу – прекаріату. Проблема постнаціональної ідентичності. Текуча сучасність. Меморіальні стратегії в межах сучасних інтеграційних світів. Спільна історія як умова спільного майбутнього: від національної ідентичності до постнаціональної ідентичності. Створення образу єдиної Європи. Образ єдиної Європи (християнської, ліберальної, полікультурної та інші). ЄС як «community of memory». Концепція єдиної нерозривної Європейської історії. Проекти музеїв загальноєвропейської історії – «House of European History». Європейська домінуюча культура та ассамбляж. Питання долання націоналізмів та рамок національної пам'яті. Сім концентричних кіл політики пам'яті ЄС. Формування загальної пам'яті Європи як політична стратегія .	Питання, ІНДЗ реферативні роботи

ПЕРЕЛІК ОСНОВНОЇ РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Арон Р. Мир і війна між націями: Пер. з фр. К.: МП «Юніверс», 2000. 685 с.
- Бодріяр Ж. Символічний обмін і смерть. Л., 2004. С. 42–76.
- Брукбейкер Р. Громадянська та етнічна нації у Франції та Німеччині. URL: <http://www.smoloskyp.kiev.ua/docs/v0000073.htm>
- Винайдення традиції / [Е. Гобсбаум, Г. Тревор-Роупер, П. Морган та ін.]; за ред. Е. Хобсбаума, Т. Рейнджера; Пер. з англ. К.: НікаЦентр, 2005. 448 с.
- Дюркгейм Е. Первісні форми релігійного життя: Тотемна система в Австралії. К.: Юніверс, 2002. 424 с.
- Касьянов Г. Past continuous: історична політика 1980 – 2000-х. Україна та сусіди. К.: Laugus, Антропос-Логос-Фільм, 2018. 420 с.
- Кемпбел Дж. Герой із тисячею облич. К.: Альтернативи, 1999. 392 с
- Коннертон П. Як суспільства пам'ятають. Пер. з англ. С. Шліпченко. К.: Ніка-Центр, 2004. 184 с.
- Коч С. В. Любов, яка рухає кордони: діаспоральна політика Туреччини. *Сучасне суспільство. Збірник наукових праць*. 2018. № 2 (16). С. 119 – 134.
- Коч С. В. Меморіальна політика сусідів України: від стратегії національного суверенітету до «великих держав». *Politicus*. 2018. № 4. С. 46 – 50.
- Коч С.В. Майбутнє минулого: політика пам'яті Угорщини між національним та універсальним. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2023 Вип. 36. С.61-72. DOI: <http://doi.org/10.18524/2707-5206.2023.36.288708>
- Леві-Строс К. Структурна антропологія. К.: Основи, 1997. 387 с.
- Мінк Ж., Неймайер Л. Європа та її болісні минувшини; пер. з фр. Є. Марічева. К.: Ніка-Центр, 2010. 272 с.
- Нора П. Теперішнє, нація, пам'ять / пер. з франц. К.: Кліо, 2014.
- Assmann A. Erinnerungsräume: Formen und Wandlungen des kulturellen Gedächtnisses. Munich: Beck, 1999. 424 p.
- Atkinson, R. C., Shiffrin R. M. Human Memory: A Proposed System and Its Control Processes. The Psychology of Learning and Motivation: Advances in Research and Theory. Eds. K.W. Spence and J. T. Spence. New York: Academic, 1968. P. 189-195.
- Barthes R. Mythologies. Paris : Éditions du Seuil, 1970. 247 p.
- Bauman Z. Liquid Modernity. Polity Press, 2000. 232 p.
- Carrier P. Historical Traces of the Present: The Uses of Commemoration. *Historical Reflections Réflexions Historiques*. Spring 1996. Vol. 22, No. P. 431-445.
- Fuller S. Post-Truth: Knowledge As A Power Game. London-NY: Anthem Press, 2018. 218 p.
- Goffman E. The presentation of self in everyday life. Edinburgh : University of Edinburgh, 1956. 163 p.
- Halbwachs M. On collective memory; Transl. by L. A. Coser. Chicago and London: The University of Chicago Press, 1992. 235 p.
- Jung C. G. Man and his symbols. New York : Doubleday, 1964. 320 p.
- Kilias J. Is there any Sociological Tradition of Social Memory Research? The Polish and the Czech Case. *Polish Sociological Review*. 2013. Vol.183 (3). P. 297–316.
- Nora P. Between Memory and history: Les lieux de mémoire. *Representations published by University of California Press. Special Issue: Memory and Counter-Memory*. Spring, 1989. № 26. p. 7–24.
- Paabo H. Potential of collective memory based international identity conflicts in post-imperial space. Tartu : Tartu University Press, 2011. 336 p.
- Richards J. Political Myth and Discourse Analysis in Security. *Extremism, Radicalization and Security: An Identity Theory Approach*. London: Palgrave Macmillan, 2017. P. 115–139.

Schudson M. Dynamics of Distortion in Collective Memory. Memory Distortion: How Minds, Brains and Societies Reconstruct the Past. Ed. Daniel Schacter. Cambridge: Harvard UP, 1995. P. 346-64.

Schwartz, B. The Social Context of Commemoration: A Study in Collective Memory. *Social Forces*. 1982. Vol. 61 (2). P. 374-402.

Tudor H. Political Myth. London: Pall Mall, 1972. 155 p.

Оцінювання

Навчальна дисципліна вивчається протягом одного семестру та складається з двох змістових модулів (ЗМ). По завершенню курсу здобувачі вищої освіти складають залік.

На залік виносяться вузлові питання, що потребують творчої відповіді та вміння синтезувати отримані знання. Результати навчання оцінюються за 100-бальною системою. За результатами оцінювання змістового модуля здобувачам виставляються бали. Під час викладання лекційного матеріалу лектор може здійснювати контрольні опитування здобувачів. Так, засоби діагностики якості вищої освіти *включають в себе*:

Поточний контроль:

- усний контроль: індивідуальне і фронтальне опитування, бесіда, захист рефератів, доповідь, оцінювання доповідей;
- письмовий контроль: оцінювання якості виконання самостійної роботи за темами;

Періодичний контроль:

- тестовий контроль: оцінювання контрольних робіт за змістовими модулями (тестування).

Підсумковий контроль: ЗАЛК.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (- 10%). Обов'язкова присутність здобувачів на підсумковому контролі. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

Політика щодо академічної доброчесності: регламентується Кодексом академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (<http://onu.edu.ua/uk/geninfo/official-documents>).

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим. В окремих випадках навчання може відбуватись он-лайн з використанням дистанційних технологій. Порядок та умови такого навчання регламентуються Положенням про організацію освітнього процесу в ОНУ (<http://onu.edu.ua/uk/geninfo/official-documents>). У випадку відсутності здобувача на лекції або практичному занятті він зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття через опитування в поза аудиторний час (час консультацій викладача). Невідпрацьовані заняття вважаються незданими і за них не нараховується оцінка в балах. У підсумку, оцінені за 100-бальною системою, знання здобувача відображаються у заліково-екзаменаційній відомості та заліковій книжці.